

LİSANSÜSTÜ ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN BEKLENTİLERİ ve LİSANSÜSTÜ ÖĞRENİMİ TALEP ETME GEREKÇELERİ

Araş. Gör. Behsat Savaş
DEÜ Buca Eğitim Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrencisi Ebru Topak
DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ÖZET

Lisansüstü öğrenime olan talep günümüzde artarak devam etmektedir. 1992 yılına kadar ülkemizde sınırlı sayıda üniversitede lisansüstü eğitim verilirken günümüzde lisansüstü eğitim veren üniversitelerin sayısının arttığı gözlenmektedir.

Araştırmada, lisansüstü eğitime yönelen öğrencilerin taleplerinin nedenleri ve beklentileri belirlenmeye çalışılacak, bu talep ve beklentilerin cinsiyet ve öğrenim gördükleri alana göre dağılımı ve bu dağılımlar arasındaki farklılıklar ele alınacaktır.

Araştırma evreni Dokuz Eylül ve Ege üniversitelerinde öğrenimlerini sürdüren yüksek lisans ve doktora öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilecek bulguların, lisansüstü öğrenimi düzenleyen kurumların planlama ve öğretim sürecinin düzenlenmesinde ihtiyaç analizine yönelik çalışmalara veri sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü eğitim, öğrenci beklentisi.

ABSTRACT

The demand for the graduate education increasing continuously today. In our country, while just a limited number of universities had been giving graduate education till 1992, today there has been an increase in the number of universities giving graduate education.

In this research, reasons for the students demand of graduate education and their expectations from graduate education will be tried to be determined. Also the distribution of these demands and expectations depending on the subject being studied and the differences between these distributions will be held.

The universe of this research is the master and doctorate students from universities of Ege and Dokuz Eylül.

It is thought that this study will be helpful for supplying data towards the analysis of the needs for the organisations that regulate the teaching, process and planning of the graduate education.

Key Words: Postgraduate education, student expectations.

GİRİŞ

Ülkemizde ve dünyada yaşanan sorunların temelinde eğitim yetersizliği olduğu görüşü ağırlık kazanmakta, ülkemizde eğitim kurumlarına olan talepten payını lisansüstü eğitim de almaktadır. Ülkemizin benimsemiş olduğu serbest piyasa ekonomisi beraberinde rekabeti getirmekte, bu rekabetten iş görenlerin eğitim düzeyleri de etkilenmektedir.

Bir ülkenin kalkınması yetişmiş insan gücüyle gerçekleşebilir. İnsan gücünün yetiştirilmesi ise açıkça eğitimin temel işlevidir. Böylece ekonominin teknolojiyle ilişkisi yanında teknolojik gelişmeyi kavrayan, uygulayan, teknoloji-den gerektiği gibi yararlanmayı bilen insan gücüyle, bu in-

sanı yetiştirme görevini ülkemizi bekleyen eğitimin ilişkisi önem kazanmaktadır (Bilen, 1999 s.2).

Çağımızda oldukça hızlı değişmelere tanık olmaktadır. Özellikle bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler baş döndürücü bir hıza ulaşmış bulunmaktadır. Bazı alanlarda var olan bilgiler üç beş yıl içinde değişmektedir. Bu, dört yıllık bir okulun birinci sınıfında öğrenilenlerin öğrenciler mezun olana kadar değişmesi demektir (Açıkgöz, 2002 s.4)

Beklentiler, önemli inançlar bütünüdür. Bireylerin örgüt ortamında neyin neye yol açtığına ilişkin inançlardır. Örneğin, çok çalışma çok çabuk yükselmeye yol açar gibi (Aydın, 1991 s.27).

Gelecekteki her an yenidir, bilim ve teknolojiye meydana gelen hızlı değişimler yenileşmenin nicelik ve niteliğini giderek arttırmaktadır (Bilgen, 1994 s.25)

Uzmanlaşma, insan ve iş bakımından olmak üzere iki türdür. İnsan uzmanlaşması, yaşama olanaklarını arttırmak amacıyla, bireyin değişen koşullara uyması demek olan sosyal bir oluşumdur. Başkalarının yapamadığı şeyleri yapabilecek duruma gelen bu bireyin, başkalarını ona bağımlı kılan görevleri kadar statüsünde artan iş uzmanlaşması ise, eylemleri daraltır ve tekrar durumuna getiren bir örgüt olayıdır. Çünkü iş uzmanlaşması arttıkça, o işi yapan insanın uzmanlaşması azalır. İnsan uzmanlaşmasına en iyi örnek tıp bilimi oluştururken, iş uzmanlaşmasına sanayi işçisi verilebilir (Bursalıoğlu, 1994. s.169)

Araştırmanın Amacı ve Problem: Araştırmanın amacı; yüksek lisans ve doktora eğitimini sürdüren öğrencilerin lisansüstü eğitimlerini sürdürme gerekçelerini belirlemek, böylece lisansüstü eğitimin yapılandırılmasına katkı sağlamaktır.

Araştırmamızda lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin beklentileri ve lisansüstü öğrenimi talep etme gerekçeleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu beklentiler arasında cinsiyete, öğrenimini sürdürdüğü enstitüye, öğrenim düzeyine, öğrenim gördüğü alan ve halen sürekli bir işinin bulunup bulunmamasına göre fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Lisansüstü öğrencilerinin beklentilerine yönelik olarak Doğan'ın (2002) XI. Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunduğu çalışmada lisansüstü eğitime talebin artarak devam ettiği, günümüz koşullarında lisansüstü öğrenim görenlerin tercih edildiği için bu eğitimi almak istedikleri bulunmuştur.

Sınırlılıklar: Araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Enstitüsü; Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitülerinde halen eğitim gören öğrencilerle sınırlı tutulmuştur. Sadece devlet üniversiteleri ile sınırlı olan bu çalışmada İzmir Ekonomi Üniversitesi ve Yaşar Üniversitesi kapsam dışında bırakılmıştır.

YÖNTEM

Evren: Araştırmanın evrenini İzmir'de halen Dokuz Eylül ve Ege üniversitelerinde yüksek lisans ya da doktora öğrenimini sürdüren öğrenciler oluşturmaktadır.

Örneklem: Çalışmamıza Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Enstitüsü; Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitülerinde halen eğitim gören öğrenciler dahil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı: Verilerin elde edilmesinde öncelikle öğrenimini sürdüren 26yüksek lisans, 12 doktora öğrencisine "Lisansüstü eğitimden, çevreye yönelik, iş hayatına yönelik, kişisel gelişiminize yönelik beklentileriniz nelerdir?" sorusu açık uçlu olarak sorulmuş, elde edilen kompozisyonlardan veri toplama aracımız olan anket geliştirilmiş, geçerlilik için ankete ilişkin uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinin alınıp değerlendirilmesinden sonra kişisel bilgilere yönelik 5 madde, beklentilere yönelik 18 madde geliştirilmiştir. Ölçek deneklere uygulandıktan sonra anketin güvenilirliği. 76 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi: Verilerin analizleri SPSS 10.0 programı ile gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma grubunu 77 erkek, 93 bayan olmak üzere toplam 170 öğrenci oluşturmaktadır. Deneklerden 99 öğrenci Dokuz Eylül Üniversitesi, 71 öğrenci Ege Üniversitesi'nde lisansüstü öğrenimini devam ettirmektedir. Deneklerin 42'si Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 33'ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, 85'i Fen Bilimleri Enstitüsü, 8'i Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2'si Güzel Sanatlar Enstitüsü öğrencisidir. Tezli yüksek lisans öğrencisi denek sayısı 84, tezsiz

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyetlerine, Öğrenim Düzeylerine, Bağlı Oldukları Enstitüye, Üniversiteye, İş Durumlarına Göre Dağılımları

	Cinsiyet		Öğrenim Düzeyi			Enstitü					Üniversite		İş	
	kız	er	tsiz yl	tli yl	dr	ebe	sos	fen	Sağ.	gs	Deu	ege	Evet	Hayır
F	93	77	20	84	66	42	33	85	8	2	99	71	98	72
%	54,7	45,3	11,8	49,4	38,4	24,7	19,4	50	4,7	1,2	58,2	41,8	57,6	42,4

yüksek lisans öğrencisi denek sayısı 20, doktora öğrencisi denek sayısı 66 dır. Deneklerden 98'i halen sürekli bir işe sahipken 72'si halen sürekli bir işe sahip değildir.

Tablo 2 incelendiğinde araştırma grubundaki bireylerin beşte dördünden fazlasının lisansüstü eğitime öğrencilik haklarının avantajlarından yararlanma düşüncesiyle başvurmadıkları görülmektedir. Lisansüstü eğitim alan bireylerin % 65 gibi büyük çoğunluğunun tamamen ve % 33'ünün de kısmen seçeneğini işaretlemesinden yeni bilgiler elde etme amacı güttükleri de söylenebilir. Araştırmaya katılan kişilerin yaklaşık dörtte üçü akademik kariyer elde etmek amacıyla bu eğitimi alırken yandan fazlası da lisansüstü eğitim almanın işe alınmada avantaj sağlayacağı düşüncesine sahiptir. Araştırma grubundaki bireylerin ya-

Lisansüstü Öğrenim Gören Öğrencilerin Beklentileri ve Lisansüstü Öğrenimi Talep Etme Gerekçeleri

Tablo 2. Anket Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı

Maddeler	Hiç		Kısmen		Tamamen	
	f	%	f	%	f	%
1 Öğrencilik haklarının avantajlarından yararlanmak	69	40,6	80	47,1	21	12,4
2 Yeni bilgileri elde etmenin mutluluğunu yaşamak	3	1,8	55	32,4	112	65,9
3 Akademik kariyer elde etmek	8	4,7	40	23,5	122	71,8
4 İşe alınmada avantaj elde etmek	35	20,6	62	36,5	73	42,9
5 Lisans eğitiminde aldığım bilginin yetersizliğini gidermek	38	22,4	77	45,3	55	32,4
6 Uzmanlık etiketini elde etmek	25	14,7	62	36,5	83	48,8
7 Kendimi gerçekleştirme fırsatı kazanmak	15	8,8	65	38,2	90	52,9
8 Lisansta edindiğim bilgileri uygulamaya dökmek	23	13,5	66	38,8	81	47,6
9 Elde ettiğim bilgileri başkalarıyla paylaşmak	20	11,8	77	45,3	73	42,9
10 Lisansüstü diploma ile derece /terfi elde etmek	56	32,9	63	37,7	50	29,4
11 Lise ve lisans eğitimine göre farklı eğitim ortamlarından yararlanmak	41	24,1	68	40	61	35,9
12 Yabancı dil öğrenmek	49	28,8	71	41,8	50	29,4
13 Üniversitenin fiziksel olanaklarından daha fazla yararlanmak	73	42,9	73	42,9	24	14,2
14 Lisans öğrenimine göre akranlarımla daha fazla etkileşim içinde bulunmak	74	43,5	79	46,5	17	10
15 Lisansüstü öğrenim görmüş biri olarak çevreden daha çok takdir görmek	78	45,9	73	42,9	19	11,2
16 Askerliği belirli bir süre ertelemek	137	80,6	24	14,1	8	4,7
17 Eş seçiminde sağlayacağı avantajdan yararlanmak	148	87,1	18	10,6	4	2,4
18 Bilim adamı olma koşullarını elde etmek	22	12,9	55	32,4	93	54,7

ndan fazlası lisans eğitimde aldıkları eğitimin yetersiz olduğu ve bu bilgi yetersizliğini gidermek amacıyla lisansüstü eğitim aldıklarını belirtirken yine büyük bir çoğunluk lisansüstü eğitimle elde edecekleri uzmanlık etiketi için bu eğitimi almaktadır. Araştırmaya katılanların neredeyse tamamına yakın bir kısmı lisansüstü eğitim alarak kendini gerçekleştirme amacına sahiptir. Lisansüstü öğrencilerinin beşte dördü gibi büyük bir çoğunluk hem elde ettiği bilgileri başkalarıyla paylaşmak isteğinde hem de bu bilgileri uygulamaya dökmek istediğini belirtmiştir. Uzmanlık etiketi ve akademik kariyer elde etmek isteyen kişilerin oranı oldukça fazla olmasına rağmen lisansüstü diploma ile derece/terfi elde etmek isteyen bireylerin oranı araştırmaya katılanların neredeyse yarısından azdır. Lisansüstü eğitimle yeni bilgiler elde etmek isteyen bireyler gibi yabancı dil öğrenmek isteyen bireylerin de oldukça fazla olduğu gözlenmektedir. Elde edilen verilerden üniversitelerin fiziksel olanaklarından yararlanma amacının yanı sıra lisans öğrenimine göre akranlarıyla daha fazla etkileşim içinde bulunmak amacının da lisansüstü eğitim alan bireylerde pek bulunmadığı söylenebilir. Lisansüstü öğrenimini çevreden takdir görmek için sürdürmediğini söyleyen adaylar araştırma grubunun yaklaşık beşte dördünü oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin yarıdan fazlasının bayan olmasının da etkisiyle araştırma verilerinden askerliği belirli bir süre ertelemek isteyenlerin oranı ancak yaklaşık

yüzde beştir. Elde edilen verilere bakıldığında yüzde seksen gibi büyük bir çoğunluk eş seçiminde lisansüstü eğitim almış veya alıyor olmanın avantaj sağlamayacağını düşünürken ancak yüzde iki oranı oluşturan dört kişi lisansüstü eğitimin avantaj sağlayacağını düşünmektedir. Araştırmaya katılan kişiler arasında bilim adamı olmak koşullarını elde etmek yerine öğretmen olabilmek, uygun şehre atamasını yaptırmak, yabancı dil öğrenmek vb. amalara sahip bireyler azınlığı oluştururken bilim adamı olmak isteyenler araştırmaya katılanların yarıdan fazlasını oluşturmaktadır.

Tablo 3. Beklenti Puanlarının Genel Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	x	S	sd	t	P
Kadın	93	2,04	0,29	168	-0,40	0,68
Erkek	77	2,02	0,30	168	-0,40	0,68

Tablo 3 incelendiğinde, genel olarak lisansüstü öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin beklentilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlenmektedir. Bu durumun kızların ve erkeklerin lisansüstü öğrenimden benzer beklentilere sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4. Eğitim Bilimleri Enstitüsüne Göre Beklenti Puanlarının Cinsiyet T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	x	S	sd	t	P
Kadın	28	2,12	0,30	40	-0,89	0,38
Erkek	14	2,03	0,31	40	-0,88	0,37

Tablo 5. Fen Bilimleri Enstitüsüne Göre Beklenti Puanlarının Cinsiyet T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	x	S	sd	t	P
Kadın	19	2,05	0,27	31	-0,17	0,86
Erkek	14	2,04	0,30	31	-0,17	0,86

Tablo 6. Öğrenim Düzeylerine Göre Anova Sonuçları

Sorular	x	Df	f	sig
1. Öğrencilik haklarının avantajlarından yararlanmak	0,44	2	3,14	0,04
2. Yeni bilgileri elde etmenin mutluluğunu yaşamak	2,16E	2	0,08	0,92
3. Akademik kariyer elde etmek	1,64	2	5,44	0,00
4. İşe alınmada avantaj elde etmek	7,53	2	14,89	0,00
5. Lisans eğitiminde aldığım bilginin yetersizliğini gidermek	1,57	2	2,97	0,05
6. Uzmanlık etiketini elde etmek	1,51	2	2,96	0,05
7. Kendimi gerçekleştirme fırsatı kazanmak	0,12	2	0,29	0,74
8. Lisans edindiğim bilgileri uygulamaya dökmek	0,70	2	1,41	0,24
9. Elde ettiğim bilgileri başkalarıyla paylaşmak	0,40	2	0,90	0,40
10. Lisansüstü diploma ile derece /terfi elde etmek	5,29	2	8,93	0,00
11. Lise ve lisans eğitimine göre farklı eğitim ortamlarından yararlanmak	0,89	2	1,51	0,22
12. Yabancı dil öğrenmek	5,17	2	9,97	0,00
13. Üniversitenin fiziksel olanaklarından daha fazla yararlanmak	0,55	2	1,14	0,32
14. Lisans öğrenimine göre akranlarımla daha fazla etkileşim içinde bulunmak	0,29	2	0,69	0,50
15. Lisansüstü öğrenim görmüş biri olarak çevreden daha çok takdir görmek	0,74	2	1,65	0,19
16. Askerliği belirli bir süre ertelemek	0,91	2	3,31	0,03
17. Eş seçiminde sağlayacağı avantajdan yararlanmak	0,12	2	0,68	0,5
18. Bilim adamı olma koşullarını elde etmek	3,91	2	8,44	0,00

olduğunun belirlenmesi için Scheffe testi yapılmış, sonuçlar tablo 7 de verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde “Öğrencilik haklarının avantajlarından yararlanmak” maddesinde doktora grubu ile tezli yüksek lisans grubu arasında, anlamlı bir fark olduğu gözlenmektedir. Tezli yüksek lisans grubu lehine anlamlı olan bu farkın lisanstan yeni mezun olmanın getirdiği bir alışkanlık olduğu veya iş hayatına henüz doktora öğrencileri kadar atılmadıklarından kaynaklanmış olabilir.

“Akademik kariyer elde etmek” maddesinde hem doktora grubunda hem de tezli yüksek lisans grubunda

Tablo 4 incelendiğinde eğitim bilimleri enstitüsüne devam eden öğrencilerin lisansüstü eğitimlerine yönelik beklentilerinin cinsiyete göre fark oluşturmadığı gözlenmektedir.

Tablo 5 incelendiğinde fen bilimleri enstitüsüne devam eden öğrencilerin beklentilerinin cinsiyete göre fark oluşturmadığı gözlenmektedir. Bu durum genel olarak beklentilerin cinsiyete göre fark oluşturmamasını destekler niteliktedir. Günümüzde bilim insanı olma çabalarına cinsiyet ayrımı olmaksızın bireylerin yönelmeleri olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi 1,3, 4, 10, 12, 16 ve 18. maddelerde görüşlerde öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılığın hangi gruplar arasında

tezsiz yüksek lisans grubuna göre anlamlı bir fark görülmüştür. Ortalamaların doktora ve tezli yüksek lisans lehine daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu durumun tezsiz yüksek lisans yapanların kendilerinin akademik gelişimlerini devam ettiremeyeceklerine bir diğer ifade ile doktora programlarına kabul edilemeyeceklerine düşüncelerinden kaynaklanmış olabilir.

“İşe alınmada avantaj elde etmek” maddesi incelendiğinde tezsiz ve tezli yüksek lisans grupları arasında tezsiz yüksek lisans lehine anlamlı fark vardır. Bu durumun bir grup adayın öğretmenlik yapabilmek için tezsiz yüksek lisans yapma zorunluluğundan kaynaklandığı söylenebilir.

Lisansüstü Öğrenim Gören Öğrencilerin Beklentileri ve Lisansüstü Öğrenimi Talep Etme Gerekçeleri

Tablo 7. Gruplar Arası Farkın Belirlendiği Scheffe Testi

Sorular	Gruplar	Ortalama Farkı	std. hata	p	
1. Öğrencilik haklarının avantajlarından yararlanmak	Tezsiz Dr.	Tezli	-80,33E	0,16	0,88
	Dr.	Tezsiz Tezli	-0,18	-0,27	0,16
3. Akademik kariyer elde etmek	Tezsiz Dr.	Tezli	-0,39	-0,45	0,13
	Dr.	Tezsiz Tezli	0,14	0,01	00,00
4. İşe alınmada avantaj elde etmek	Tezsiz Dr.	Tezli	0,45	0,90	0,17
	Dr.	Tezsiz Tezli	0,18	0,03	0,00
10. Lisansüstü diploma ile derece /terfi elde etmek	Tezsiz Dr.	Tezli	0,56	0,82	0,19
	Dr.	Tezsiz Tezli	0,19	0,01	0,00
12. Yabancı dil öğrenmek	Tezsiz Dr.	Tezli	-0,35	0,17	0,18
	Dr.	Tezsiz Tezli	0,18	0,15	0,65
16. Askerliği belirli bir süre ertelemek	Tezsiz Dr.	Tezli	0,18	0,32	0,13
	Dr.	Tezsiz Tezli	0,13	0,35	0,05
18. Bilim adamı olma koşullarını elde etmek	Tezsiz Dr.	Tezli	-0,59	-0,71	0,16
	Dr.	Tezsiz Tezli	0,17	0,00	0,00
	Dr.	Tezsiz Tezli	0,71	0,12	0,17
			0,11	0,00	0,56

Tezli yüksek lisans ile doktora arasında tezli yüksek lisans lehine anlamlı bir fark vardır. Bu gruptaki bireylerin yeni mezun olmaları, bir çoğunun çalışmıyor olması, gerek asistan alımlarında gerekse serbest piyasada iş elde etmede yüksek lisans yapıyor veya yapmış olmanın bir avantaj sağladığını düşündükleri söylenebilir. Tezsiz yüksek lisans ve doktora arasında tezsiz yüksek lisans grubu lehine anlamlı fark gözlenmektedir. Bu durum doktora öğrenimini sürdüren bireylerin bir iş sahibi olmaları ile açıklanabilir.

“Lisansüstü diploma ile derece /terfi elde etmek” maddesi incelendiğinde Tezsiz yüksek lisans grubunun çoğunluğunun öğretmenlik yapabilmek için bu eğitimi aldıklarından dolayı tezsiz ve tezli yüksek lisans grupları arasında da tezsiz yüksek lisans lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Tezsiz yüksek lisans ve doktora grupları karşılaştırıldığında bu durum doktora için de geçerli olduğu için yine tezsiz yüksek lisans grubu lehine anlamlı farklılık elde edilmiştir. Tezsiz ve tezli yüksek lisans gruplarına bakıldığında tezli yüksek lisans öğrencilerinin akademik kariyer yapma isteğinin daha yoğun olmasından dolayı tezsiz yüksek lisans lehine anlamlı bir farklılık vardır.

“Yabancı dil öğrenmek” maddesi incelendiğinde doktora grubu ile tezli yüksek lisans grubu arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Bu farkın tezli yüksek lisans grubu lehine olduğu görülmüştür. Bu durum doktora aşamasına gelmiş bireylerin yüksek lisans aşamasındaki bireylere göre dil problemini çözmüş olmasından kaynaklanabilir.

“Askerliği belirli bir süre ertelemek” maddesine bakıl-

diğında tezsiz yüksek lisans ile doktora grubu arasında tezsiz yüksek lisans grubu lehine anlamlı bir fark vardır. Bu durum lisansüstü eğitimin doktora grubundakilerin bilim adamı olma yolunda kat ettikleri yolun daha fazla olması ile açıklanabilir.

“Bilim adamı olma koşullarını elde etmek” maddesi incelendiğinde tüm gruplar arasında doktora ve tezli yüksek lisans grubu arasında anlamlı bir fark görülmezken tezsiz yüksek lisans aleyhine diğer iki grup arasında anlamlı fark gözlenmiştir. Bu durumun tezsiz yüksek lisans yapanların akademik kariyer yapma düşüncesi taşıyamalarından ya da doktora öğrenimine devam etme düşünceleri taşıyamalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 8 incelendiğinde sadece 4. ve 10. maddelerde gruplar arasında fark olduğu gözlenmektedir. Hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek için LSD testi uygulanmıştır.

“İşe alınmada avantaj elde etmek” maddesi incelendiğinde eğitim bilimleri enstitüsü lehine fen ve sağlık bilimleri enstitüsüne göre anlamlı fark olduğu gözlenmektedir. Serbest piyasada, özel öğretim kurumlarında görev almadaki lisansüstü eğitim almanın tercih nedeni olması nedeniyle böyle bir tercihe gidilmiş olabilir. Sosyal bilimler enstitüsü lehine sağlık bilimleri enstitüsüne göre anlamlı fark gözlenmiştir. Sağlık sektöründe işe kabulde uzmanlık alanından ziyade kişisel yeterliliklerin dikkate alınmasından kaynaklandığı söylenebilir.

“Lisansüstü diploma ile derece/terfi elde etmek” eğitim bilimleri enstitüsünde sosyal bilimler enstitüsü ile karşılaştırıldığında eğitim bilimleri enstitüsü lehine anlamlı bir fark gözlenmektedir. Eğitim bilimleri enstitüsünde bulunanların ağırlıklı olarak öğretmen ya da öğretmen adayı olmaları, devlet memuriyetinde de bir kademe/terfi elde etmeleri söz konusu olmasından kaynaklanabilir. Sosyal

Tablo 8. Bağılı Bulunulan Enstitüye Göre Anova Sonuçları

Sorular	x	Df	f	sig
1. Öğrencilik haklarının avantajlarından yararlanmak	2,03	4	1,12	0,34
2. Yeni bilgileri elde etmenin mutluluğunu yaşamak	0,93	4	0,87	0,48
3. Akademik kariyer elde etmek	1,03	4	0,81	0,52
4. İşe alınmada avantaj elde etmek	7,7	4	3,50	0,00
5. Lisans eğitiminde aldığım bilginin yetersizliğini gidermek	1,31	4	0,60	0,66
6. Uzmanlık etiketini elde etmek	3,02	4	1,46	0,21
7. Kendimi gerçekleştirme fırsatı kazanmak	2,38	4	1,41	0,23
8. Lisansta edindiğim bilgileri uygulamaya dökmek	2,97	4	1,51	0,20
9. Elde ettiğim bilgileri başkalarıyla paylaşmak	1,37	4	0,75	0,55
10. Lisansüstü diploma ile derece /terfi elde etmek	6,51	4	2,60	0,03
11. Lise ve lisans eğitimine göre farklı eğitim ortamlarından yararlanmak	1,51	4	0,63	0,63
12. Yabancı dil öğrenmek	4,62	4	2,02	0,09
13. Üniversitenin fiziksel olanaklarından daha fazla yararlanmak	1,67	4	0,84	0,49
14. Lisans öğrenimine göre akranlarımla daha fazla etkileşim içinde bulunmak	2,11	4	1,24	0,29
15. Lisansüstü öğrenim görmüş biri olarak çevreden daha çok takdir görmek	4,23	4	2,41	0,51
16. Askerliği belirli bir süre ertelemek	0,34	4	0,29	0,87
17. Eş seçiminde sağlayacağı avantajdan yararlanmak	0,71	4	1,01	0,40
18. Bilim adamı olma koşullarını elde etmek	2,01	4	0,99	0,41

bilimler enstitüsü ile güzel sanatlar enstitüsü karşılaştırıldığında sosyal bilimler enstitüsü lehine anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu durum güzel sanatlardaki yeterliliklerin belgeden ziyade yaratılan ürünlere göre değerlendirilmesi anlayışından kaynaklanmış olabilir. Sağlık bilimleri enstitüsü ile güzel sanatlar enstitüleri karşılaştırıldığında güzel sanatlar enstitüsü lehine bir fark gözlenmektedir. Sağlık bilimleri enstitüsüne devam edenlerin kendi gelişimlerini ön planda tuttuklarını, iş pozisyonlarındaki gelişimi ikinci plana attıkları söylenebilir.

Tablo 10 incelendiğinde Dokuz Eylül ve Ege Üniversiteleri arasında T-testi sonuçlarına göre 3., 16., 17. ve 18. maddeler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. 3. soru olan “Akademik kariyer elde etmek” maddesinde Ege Üniversitesi lehine çıkan anlamlı farklılık burada lisansüstü eğitim gören öğrencilerin akademik kariyer yapma konusunda Dokuz Eylül Üniversitesi lisansüstü öğrencilerine göre daha kararlı oldukları anlaşılmaktadır. 16. soru olan “Askerliği belirli bir süre ertelemek” maddesinde Dokuz Eylül Üniversitesi lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Lisansüstü Öğretim Gören Öğrencilerin Beklentileri ve Lisansüstü Öğrenimi Talep Etme Gerekçeleri

Tablo 10. Gruplar Arası Farkın Belirlendiği LSD Testi

Sorular		Enstitü	Enstitü	Ortalama Fark	Std. Hata	p
4.	İşe alınmada avantaj elde etmek	Ebe	Sbe	0,13	0,17	0,43
			Fbe	0,42	0,14	0,00
			Sagbe	0,75	0,28	0,01
			Gse	0,00	0,53	1,00
		Sbe	Ebe	-0,13	0,17	0,43
			Fbe	0,29	0,15	0,05
			Sagbe	0,61	0,29	0,03
			Gse	-0,13	0,54	0,80
		Fbe	Ebe	-0,42	0,14	0,00
			Sbe	-0,29	0,15	0,05
			Sagbe	0,32	0,27	0,24
			Gse	-0,42	0,53	0,42
		Sagbe	Ebe	-0,75	0,28	0,01
			Sbe	-0,61	0,29	0,03
			Fbe	-0,32	0,27	0,24
			Gse	-0,75	0,58	0,20
		Gse	Ebe	0,00	0,53	1,0
			Sbe	0,13	0,54	0,80
			Fbe	0,42	0,53	0,42
			Sagbe	0,75	0,58	0,20
10.	Lisansüstü diploma ile derece/ terfi elde etmek	Ebe	Sbe	0,40	0,18	0,03
			Fbe	0,28	0,14	0,05
			Sagbe	0,56	0,30	0,06
			Gse	-0,80	0,57	0,15
		Sbe	Ebe	-0,40	0,18	0,03
			Fbe	-0,11	0,16	0,46
			Sagbe	0,16	0,31	0,60
			Gse	-1,21	0,57	0,03
		Fbe	Ebe	-0,28	0,14	0,05
			Sbe	0,11	0,16	0,46
			Sagbe	0,28	0,29	0,33
			Gse	-1,09	0,56	0,05
		Sagbe	Ebe	-0,56	0,30	0,06
			Sbe	-0,16	0,31	0,60
			Fbe	-0,28	0,29	0,33
			Gse	-1,37	0,62	0,02
		Gse	Ebe	0,80	0,57	0,15
			Sbe	1,21	0,57	0,03
			Fbe	1,09	0,56	0,05
			Sagbe	1,37	0,62	0,02

DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi (Özel Sayı 1): Lisansüstü Eğitim

Bu durum bir önceki madde ile birlikte ele alındığında Dokuz Eylül Üniversitesi lisansüstü öğrencilerinin bir bölümünün akademik gelişim kaygısından uzak oldukları söylenebilir. 17. soru olan “Eş seçiminde sağlayacağı avantajdan yararlanmak” maddesinde Dokuz Eylül Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık gözlenmektedir. Buradan Dokuz Eylül Üniversitesi öğrencilerinin eş seçme konusunda Ege Üni-

versitesi öğrencilerine göre daha çok kaygı yaşadıkları söylenebilir. 18. soru olan “Bilim adamı olma koşullarını elde etmek” maddesinde Ege Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Bu farklılığın Ege Üniversitesinin öğrencilerine sağladığı çalışma ortamı ve koşullarından kaynaklanabilir.

Tablo 10. Dokuz Eylül ve Ege Üniversitesi Lisansüstü Öğrencilerinin Beklentilerinin Farklarının T İstatistikleri

Sorular	Üniv.	n	x	S	f	p
1. Öğrencilik haklarının avantajlarından yararlanmak	Deu	99	1,82	0,68	0,12	0,72
	Ege	71	1,56	0,62		
2. Yeni bilgileri elde etmenin mutluluğunu yaşamak	Deu	99	2,65	0,51	0,28	0,59
	Ege	71	2,61	0,51		
3. Akademik kariyer elde etmek	Deu	99	2,57	0,62	24,94	0,00
	Ege	71	2,80	0,43		
4. İşe alınmada avantaj elde etmek	Deu	99	2,44	0,70	0,36	0,54
	Ege	71	1,91	0,75		
5. Lisans eğitiminde aldığım bilginin yetersizliğini gidermek	Deu	99	2,09	0,72	0,19	0,66
	Ege	71	2,11	0,74		
6. Uzmanlık etiketini elde etmek	Deu	99	2,48	0,70	1,40	0,23
	Ege	71	2,14	0,70		
7. Kendimi gerçekleştirme fırsatı kazanmak	Deu	99	2,47	0,67	0,94	0,33
	Ege	71	2,39	0,62		
8. Lisans edindiğim bilgileri uygulamaya dökmek	Deu	99	2,38	0,68	0,57	0,45
	Ege	71	2,28	0,74		
9. Elde ettiğim bilgileri başkalarıyla paylaşmak	Deu	99	2,25	0,70	0,68	0,40
	Ege	71	2,39	0,62		
10. Lisansüstü diploma ile derece / terfi elde etmek	Deu	99	2,12	0,83	2,75	0,09
	Ege	71	1,71	0,70		
11. Lise ve lisans eğitimine göre farklı eğitim ortamlarından yararlanmak	Deu	99	2,12	0,78	0,71	0,39
	Ege	71	2,11	0,74		
12. Yabancı dil öğrenmek	Deu	99	2,15	0,76	0,14	0,70
	Ege	71	1,80	0,72		
13. Üniversitenin fiziksel olanaklarından daha fazla yararlanmak	Deu	99	1,78	0,74	1,99	0,15
	Ege	71	1,60	0,62		
14. Lisans öğrenimine göre akranlarımla daha fazla etkileşim içinde bulunmak	Deu	99	1,69	0,63	1,73	0,18
	Ege	71	1,61	0,68		
15. Lisansüstü öğrenim görmüş biri olarak çevreden daha çok takdir görmek	Deu	99	1,70	0,67	0,11	0,73
	Ege	71	1,57	0,66		
16. Askerliği belirli bir süre ertelemek	Deu	99	1,30	0,61	22,00	0,00
	Ege	71	1,12	0,37		
17. Eş seçiminde sağlayacağı avantajdan yararlanmak	Deu	99	1,21	0,47	19,90	0,00
	Ege	71	1,07	0,30		
18. Bilim adamı olma koşullarını elde etmek	Deu	99	2,27	0,76	12,03	0,00
	Ege	71	2,61	0,56		

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlara göre:

1. Lisansüstü öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin verdikleri cevaplardan lisansüstü öğrenimden farklı beklentilere sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Enstitüsü öğrencilerinin verdikleri cevaplar kendi içlerinde incelenmiş ve enstitülere göre cinsiyet ve beklentiler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
2. Öğrenim düzeylerine göre veriler incelendiğinde tezli yüksek lisans ve doktora grupları arasında “Öğrencilik haklarının avantajlarından yararlanma” maddesinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farkın tezli yüksek lisans grubunun lehinde olmasını bu gruptaki öğrencilerin lisanstan yeni mezun olup, öğrencilik psikolojisini hala üzerlerinde taşıyor olmasına bağlayabiliriz.
3. Araştırmaya katılan tezli yüksek lisans, tezsiz yüksek lisans ve doktora grupları arasında “Akademik kariyer elde etmek” maddesinde tezli yüksek lisans ve doktora grupları lehine olan anlamlı farklılık için tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öncelikli olduklarını, kendilerinin ikinci sırada yer aldıklarından devam edemeyecekleri düşüncesine sahip olmaları veya birçoğunun formasyon alıp öğretmenlik yapma amacıyla bu programa başvurmuş olmalarını söyleyebiliriz.
4. Tezli ve tezsiz yüksek lisans grupları arasında “İşe alınmada avantaj elde etmek” maddesinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın tezsiz yüksek lisans grupları lehine olmasının nedeninin öğretmenlik yapmak vb sebeplerle tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin akademik kariyer yapma düşüncesine sahip olmak yerine bir an önce iş hayatına atılmak istemelerinden kaynaklanabilir.
5. “İşe alınmada avantaj elde etmek” maddesinde tezli yüksek lisans ve doktora öğrencileri arasında da tezli yüksek lisans grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır. Bu da tezli yüksek lisans öğrencilerinin lisanstan yeni mezun olup bir çoğunun henüz bir işi olmaması veya iş hayatına yeni atılmaları nedeniyle bu düşünceye sahip olmaları ve doktora öğrencilerinin çoğunluğunun ya üniversite kadrolarında yer almaları ya da sürekli bir işe sahip olmaları ile açıklayabiliriz.
6. Tezsiz yüksek lisans grupları ile tezli yüksek lisans grupları arasında “Lisansüstü diploma ile derece/terfi elde etmek” maddesinde tezsiz yüksek lisans grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılık tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin çoğunun bölüm mezunu olup öğretmenlik yapabilmek için tezsiz yüksek lisans diplomasına sahip olmak istemelerinden ve tezli yüksek lisans öğrencilerinin çoğunluğunun akademik kariyer yapma niyetinde olmalarından kaynaklanmaktadır.
7. Tezsiz yüksek lisans grubundaki öğrencilerinin çoğunluğunun lisansüstü diploma ile öğretmenlik yapabilmek için sağlama isteğinden dolayı “Lisansüstü diploma ile derece/terfi elde etmek” maddesinde tezsiz yüksek lisans ve doktora grupları arasında tezsiz yüksek lisans lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.
8. Tezli yüksek lisans ile doktora grupları arasında “Yabancı dil öğrenmek” maddesinde tezli yüksek lisans lehine bir anlamlı farklılık çıkması doktora aşamasındaki bireylerin yabancı dil sorununu yüksek lisans aşamasındaki bireylere göre az çok çözümlenmiş olmasına bağlayabiliriz.
9. “Askerliği belirli bir süre ertelemek” maddesinde tezsiz yüksek lisans ve doktora grupları arasında tezsiz yüksek lisans grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durumu tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin askere gitmeden önce hayatlarını düzene sokmak istemeleri ve doktora öğrencilerinin bilim adamı olma yolunda kendilerini adadıkları ile açıklayabiliriz.
10. “Bilim adamı olma koşullarını elde etmek” maddesini incelediğimizde tüm gruplar arasında tezsiz yüksek lisans lehine anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan da tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin akademik kariyer yapma düşüncesine sahip olmadıkları sonucunu çıkarabiliriz.
11. “Akademik kariyer elde etmek” maddesinde Ege Üniversitesi lehine anlamlı bir fark gözlenmektedir. Bu durumun Ege Üniversitesinde lisansüstü öğrenimini sürdüren adaylara kadro şansı verilmesi beklentisinin oluşmasından kaynaklandığı söylenebilir.
12. “Askerliği belli bir süre ertelemek” maddesinde Dokuz Eylül Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durumun Dokuz Eylül Üniversitesi’nde öğrenimini sürdüren kişilerin bir bölümünün akademik gelişim kaygısından uzak olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.
13. “Eş seçiminde avantaj elde etmek” maddesinde Dokuz Eylül Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık gözlenmektedir. Eğitimin gizil işlevlerinden bir olan eş seçme kaygısını Dokuz Eylül Üniversitesi öğrencilerinin daha çok yaşadığı söylenebilir.
14. “Bilim adamı olma koşulunu elde etmek” maddesinde Ege Üniversitesi lehine anlamlı bir fark gözlenmektedir. Bu durum Ege Üniversitesinin köklü

bir akademik geçmişe sahip olması, lisansüstü öğrencilerine fırsatlar sağlaması, personel seçiminde lisansüstü öğrencilere yönelmesi ile açıklanabilir.

Konuya ilişkin öneriler;

- *Araştırma sadece İzmir ili ile sınırlı olmayıp, diğer üniversiteleri kapsayan bir araştırma olabilirdi; böylece lisansüstü öğrencilerin beklentileri de daha geniş bir evrene ulaşabilirdi.*
- *Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin akademik gelişimlerine devam edebilecekleri, bir başka ifade ile doktora sürecine katılabilecekleri kendilerine yeterince açıklanmalıdır.*
- *Tezsiz yüksek lisans çoğunlukla ortaöğretim alan öğretmenliği için zorunlu olan bir süreç olarak algılanmaktan kurtarılmalıdır.*
- *Lisansüstü öğrencilerin enstitülerden, danışmanlardan, üniversitelerden talepleri ve beklentilerinin belirlenebileceği bir çalışma yapılabilir.*
- *Lisans düzeyinde verilen eğitimin niteliğinin, öğrencilerin beklentileri doğrultusunda yeterliliğin artırılmasına gidilebilir.*
- *Lisansüstü eğitim sürecinde uygun araştırma ortamları sağlanarak daha çok desteklenebilirler.*

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Ün Kamile. **Aktif Öğrenme**, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir, 2002.
- Aydın, Mustafa. **Eğitim Yönetimi**, Hatipoğlu Yayınevi, Ankara, 1991.
- Bilen, Mürüvvet. **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Anı Yayıncılık, Ankara, 1999.
- Bilgen, H. Nihat. **Çağdaş ve Demokratik Eğitim**, MEB Ankara, 1994.
- Bursalıoğlu, Ziya. **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**, Pegem, Ankara, 1994.
- Doğan, Okyay. (2002) **Öğrencilerin ve Öğretim Üyelerinin Lisansüstü Eğitimden Beklentileri**, XI. Eğitim Bilimleri Kongresi, Yakın Doğu Üniversitesi, Kıbrıs.